Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Mobilne naprave: način za izboljšanje učinkovitosti lokalne samouprave

BLAŽ MARKELJ

SABINA ZGAGA MARKELJ

Mobilne naprave: sredstvo dostopa do kibernetskega prostora in storitev

Občine:

- Projekt iObčine (pregled občinske infrastrukture).
- Lokalni promet (pregled prometa, nakup kart, plačevanje parkirnine.).
- Brezplačne internetne dostopne točke.
- Različni načini plačevanja in kupovanja (študentska prehrana, taxi, avtobusni promet, itn.).
- Car sharing.
- Knjižnice.
- Šole.
- Zdravstveni domovi.

Kaj pomeni uporaba mobilne naprave?

Raziskava 2012 med 34-timi gospodarskimi družbami:

	N (293)	%
Večja mobilnost in dostopnost	284	97
Večja storilnost/produktivnost	189	65
Pomoč pri odločanju	108	37
Konkurenčna prednost	78	27
Dodatno delo in obremenitev	30	10

Grožnje mobilnim napravam in podatkom

Frekvenca groženj dnevno narašča.

Grožnje mobilnim napravam:

- izguba ali odtujitev mobilne naprave;
- tatvina podatkov (različni napadi);
- napad na mobilno napravo;
- okužena programska oprema;
- prestrezanje podatkov oz. vdori v omrežja (omrežni komunikacijski kanali oz. uporaba nezavarovanih in neznanih omrežij WI-FI);
- sledenje (posledica nenadzorovanega oddajanja modula GPS), prevzem nadzora nad mobilno napravo ter samodejno oddajanje podatkov (brez vednosti uporabnika);
- škodljiva programska oprema (*malware*, *spyware*, trojanski konji, virusi itn.) in
- zloraba Bluetooth (*bluebugging*, *bluesnarfing*, *bluejacking*, *bluesmack*).

Zavarovanje podatkov je potrebno tako na strani uporabnika mobilnih naprav kot na strani nosilca podatkov in storitve.

Koraki vpeljave mobilnih naprav v poslovne procese

PRAVNE OMEJITVE ZA VARNO VPELJAVO IN RABO MOBILNIH NAPRAV

- Vpeljava mobilnih naprav v poslovne procese lokalnih skupnosti poveča učinkovitost njihovega delovanja, a zgolj, če je skladna s pravili informacijske varnosti ter pravnim redom,

- eden izmed pomembnih korakov tudi vpeljava pravilnikov, standardov, politike oziroma kakršnega koli pravnega akta (v nadaljevanju pravilnik), ki ureja pravne vidike vpeljave in rabe mobilnih naprav v proces samoupravne lokalne skupnosti:

- poimenovanje ni relevantno, pomembneje je, da gre za pravni akt, ki vsebuje zavezujoča pravna pravila s predpisano pravno sankcijo v primeru kršitve,

- naj bi veljal ne samo za zaposlene, ampak tudi za vse druge uporabnike mobilnih naprav v službene namene, ki so povezani s samoupravno lokalno skupnostjo na drugi podlagi, na primer na podlagi podjemne ali avtorske pogodbe, če v namene poslovnega procesa samoupravne lokalne skupnosti uporabljajo službeno ali svojo mobilno napravo,

- ni nujno, da samoupravna lokalna skupnost sprejme ločen pravni akt za mobilne naprave, to lahko pokriva tudi splošna politika informacijske varnosti ali drug akt,

- mora vsebovati natančen potek vpeljave mobilne naprave v določeno organizacijo v skladu s pravili informacijske varnosti in s pravnimi pravili,

- tudi natančno določati rabo mobilne naprave znotraj in/ali zunaj informacijskega sistema organizacije,

- mora urejati tudi sankcije za kršitve pravil za pravilno rabo mobilnih naprav (disciplinsko kaznovanje),

- natančneje je mogoče določiti tudi odškodninsko odgovornost za povzročeno škodo delodajalcu na podlagi kršitve pravil o rabi mobilnih naprav v skladu z Zakonom o javnih uslužbencih.

DRUGE OBLIKE SANKCIONIRANJA

- Varnostni incident lahko predstavlja tudi ravnanje, ki izpolnjuje vse znake kaznivega dejanja, na primer kaznivega dejanja zlorabe osebnih podatkov, izdaje in neupravičene pridobitve poslovne skrivnosti, izdaje tajnih podatkov, napada na informacijski sistem, zlorabe informacijskega sistema, itd.

- Pomembno vprašanje, ki ga samoupravna lokalna skupnost ali pravna oseba znotraj nje lahko uredi, in s tem pomembno vpliva na učinkovitost kazenskega postopka: dolžnost in postopek prijave varnostnega incidenta oziroma kršitve pravil rabe mobilnih naprav.

- Zakon o kazenskem postopku (2017) določa, da lahko vsakdo naznani kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti. - imajo samoupravna lokalna skupnost in drugi organi ter organizacije z javnimi pooblastili dolžnost podati kazensko ovadbo v primeru vsakega kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, kamor lahko sodijo tudi kazniva dejanja, izvršena zoper informacijsko varnost mobilnih naprav.

- Kazenski zakonik-1 (2017) določa, kdaj je opustitev kazenske ovadbe kaznivo dejanje, in sicer kadar je za to kaznivo dejanje z zakonom predpisana kazen najmanj petnajstih let zapora ali dosmrtnega zapora. - opustitev prijave varnostnega incidenta, ki je posledica kršitve pravil o rabi mobilnih naprav s strani »običajnega« uporabnika mobilne naprave praviloma ni kaznivo dejanje.

- Strožja obveznost pa je določena za uradne osebe. To kaznivo dejanje namreč izvrši tudi vsaka uradna oseba, ki zavestno opusti ovadbo kaznivega dejanja, za katero zve pri opravljanju svoje službe, če je zanj z zakonom predpisana kazen treh ali več let zapora, storilec pa se preganja po uradni dolžnosti. Ta določba velja tudi za uradne osebe samoupravne lokalne skupnosti oziroma organov, ki delujejo v njenem okviru. V okvir teh kaznivih dejanj pa lahko padejo tudi kazniva dejanja, izvršena v okviru varnostnih incidentov, ki so posledica kršitve pravil o rabi mobilnih naprav. V takem primeru so torej uradne osebe dolžne podati kazensko ovadbo in morebitni pravilnik ne more določati ožje dolžnosti podajanja kazenske ovadbe. Lahko pa določi strožjo dolžnost; torej dolžnost podati kazensko ovadbo tudi v primeru milejših kaznivih dejanj, in v primeru kršitve te dolžnosti predpiše disciplinsko odgovornost.

- Druga in ravno tako učinkovita možnost je dolžnost uporabnika mobilne naprave prijaviti varnostni incident zgolj pristojni varnostni ali informacijski službi organa oziroma pravne osebe (tj. na primer vodja informacijske službe), da ima le-ta možnost preprečiti uresničevanje nadaljnjih groženj, zmanjšati obseg škode ter prijaviti domnevno kaznivo dejanje v primerih, določenih z Zakonom o kazenskem postopku (2017), Kazenskim zakonikom-1 (2017) ter pravilnikom, sprejetim znotraj organizacije. Tudi v tem primeru velja, da lahko pravilnik določi, da je uporabnik (pod siceršnjo grožnjo disciplinske odgovornosti) dolžan prijaviti tudi tiste incidente, ki jih sicer po Kazenskem zakoniku-1 oziroma Zakonu o kazenskem postopku ne bi bil dolžan prijaviti. Določi lahko torej strožjo dolžnost prijavljanja varnostnih incidentov, ne pa milejše, kot jo določa kazenska zakonodaja.

ZAKLJUČEK